

Fremtiden: fra amatørornitologi til professionalisme

HANS MELTOFTE

Som det er fremgået af en række af dette jubilæumsnummers essays, havde amatørornitologien en guldalder fra 1950'erne til engang i 1980'erne. Perioden begyndte med en lang række studielejre, hvor unge medlemmer blev introduceret til systematiske registreringer. Siden fulgte bogen *Jeg ser på fugle*, som med et oplag på mere end 30000 solgte eksemplarer blev en særdeles vigtig inspirationskilde for en hel generation af amatørornitologer og biologistuderende. Et af de mest markante resultater blev en sand underskov af faglige grupper og fuglestationer, som især blomstrede op i 1970'erne. Ikke så få feltornitologer var i høj grad også amatørornitologer, der selv lavede undersøgelser, bearbejdede resultaterne af deres registreringer og udarbejdede artikler herom.

En elektrisk kontakt på en stærekasse

Min egen karriere beskriver meget godt datidens engagement i fagligt arbejde. Jeg begyndte med at omdanne mit lille loftsværelse i mit barndomshjem i Vangede til et museum med fuglefjer, uglelylp, sommerfugle, guldsmede og såmænd også nogle solsorte- og skadægg.

Jeg kom ind i DOF via de fugleture, som Erik Petersen og Ella Adelholt organiserede i Utterslev Mose hver søndag morgen sidst i 1950'erne. Her mødte jeg andre ornitologer og lærte at lave optællinger. Det førte videre til deltagelse i studielejre på Skagen og deltagelse i systematiske registreringer på Blåvandshuk, allerede før fuglestationen var blevet etableret.

I *Jeg ser på fugle* så jeg, hvordan man kunne sætte en elektrisk kontakt på siddepinden på en stærekasse og slutte den til en Storm P-maskine bygget på samme måde som en gammeldags barograf. Da jeg havde en beboet stærekasse lige under mit tagvindue, konstruerede jeg vidunderet ved hjælp af en ringeklokke, et batteri, en konservesdåse med papir omkring, et vækkeur til at trække tromlen rundt og en fjeder som kontakt på pinden på stærekassen. Voila! Hver gang Stæren satte sig på pinden, kom der en streg på papiret på tromlen inde på mit værelse, og jeg kunne 'studere', hvordan Stærens døgnaktivitet var ved kassen.

Det var ikke det eneste. *Jeg ser på fugle* anviste også, hvordan man kunne fange fugle til ring-

mærkning, lave registreringer af overnatningstræk og kortlægge ynglefuglebestande. Først i 1960'erne blev det til fangst af fugle på havens foderplads, fem års kortlægning og registrering af overnatningstrækket af Alliker til Mariebjerg Kirkegård og Utterslev Mose, og lige så mange års kortlægninger af ynglefuglene i Gammelmosen ved Vangede, inklusive detaljerede undersøgelser over ynglefuglene i 50-70 redekasser sammen med Pelle Andersen-Harild.

Kammeraterne havde deres egne projekter, og siden hen, da vi kom i lære og fik lidt penge mellem hænderne, tog vi til Christiansø og satte de allerførste spejlnet op i 1965. Det lille blad *Feltornithologen* var mediet, hvor man kunne lære af andres erfaringer og formidle sine egne, og selv de tungeste artikler i DOFT blev pløjet igennem af A til Z. Vi ville helst ikke gå glip af noget.

Siden førte det mig til Grønland og et mangeårigt engagement på Blåvand Fuglestation og Tipperne samt i Vadefuglegruppen og Hovedbestyrelsen.

Det er blevet sværere – og meget lettere!

Alt dette forhindrede ikke, at vi var dybt fascinerede af sjældenheder, men jeg tror, at det gav mange af os unge fra dengang en faglig indfaldsvinkel til fuglekiggeriet, som har betydet enormt meget for os siden hen. Jeg kan jo se, hvordan også mange af kammeraterne gik videre med et fagligt eller naturpolitisk engagement, som har haft betydning for DOFs arbejde og for fuglenes sag, men som man godt kan frygte er på vej ud i dag. Glæden ved fordybelse og langsigtet engagement har tilsyneladende trange kår i en verden, hvor alt foregår så allerhelvedes hurtigt. Og de unge har så mange muligheder, at mangeårigt engagement omkring et enkelt emne ikke har nær den samme tiltrækningskraft som dengang. Der er for meget flimmer på skærmen.

Det er også blevet sværere at gøre sig gældende fagligt. Mange af de lette ting er allerede undersøgt, eller de er overtaget af store landsdækkende projekter, som styres af professionelle i DOF, i DMU eller på universiteterne. Samarbejde med interesserede fagornitologer, der jo ofte har deres rødder i fuglekiggeriet, er nok blevet mere nød-

Optællinger af mange slags er rygraden i DOFs faglige arbejde, men der er også brug for nogen, der bearbejder alle resultaterne – og det er mindst lige så spændende som at lave registreringerne. John Frikke, Lars Maltha Rasmussen og Kim Fischer i Sønderho i 1980'erne. Foto: Hans Meltofte.

vendig for at formulere og organisere undersøgelser, og for bearbejdningen af resultaterne. Hvor vi kunne klare os med nogle simple gennemsnitsberegninger, kræves der nu et grundigt kendskab til statistik. Endelig er den ornitologiske litteratur eksploderet i de senere årtier med det resultat, at det sjældent er nok at holde DOFT og kende den øvrige danske fuglelitteratur. Der skal mere omfattende litteratursøgning til, hvilket så på den anden side er blevet lettere takket være de elektroniske medier.

Alligevel er det stadigvæk muligt for amatører at levere masser af gedigne faglige bidrag, og inden for ornitologien er der netop en tradition for, at autodidakte ornitologer bidrager med væsentlige datamaterialer og analyser. Personligheder som f.eks. Peter Lyngs, Ole Thorup og Jan Tøttrup Nielsen har således sat sig varige spor i dette tidsskrifts spalter med artikler på fornemt internationalt niveau, og mange andre har bidraget med fine arbejder.

Det bliver spændende at se, om de stærkt forbedrede muligheder, der ligger i de fantastiske datamængder og værktøjer i DOFbasen, vil give en ny opblomstring af bearbejdnings udført af amatører.

Hvor vi i sin tid sad møjsommeligt og skrev tusindvis af tal ind i kolonner på ternede A4-ark, kan man nu kombinere fascinationen for computere med rene foræring af tusinder af observationer. Små inspirerende smagsprøver bliver til stadighed publiceret i foreningens blade, så det er bare med at komme i gang.

Faglighed nedvurderes

Den nedvurdering af seriøsitet, som vores nuværende regering har ført sig frem med, er imidlertid til at nedbryde respekten for folk, der bruger hele og halve år på at sætte sig grundigt ind i en problematik. Vi er inde i en nedgangsperiode for faglighed. Det er ikke bare lille DOFT, der har svigtende opbakning, i hele samfundet er der en politiske drejning bort fra at ville lytte til folk med indsigt – 'smagsdommere' – så alle i princippet tillægges lige meget forstand på alt. Eller som vort lands statsminister sagde det i sin nytårstale for nogle få år siden: "Vi behøver ikke eksperter til at fortælle os, hvad der er rigtigt og forkert."

Efter at DOFT er gjort til noget, man aktivt skal tilmelde sig, er der givetvis en del unge, der aldrig får gjort det og derfor går glip af tidsskriftet – og

dermed ornitologisk set bliver koblet af den udvikling, som de fleste mennesker gennemløber i retning af større og større fordybelse med alderen. Så godt som hver eneste danske ornitolog – amatør såvel som professionel – er vokset op med DOFT som inspirationskilde til, hvordan man også kan se på fugle, og hvordan man bærer sig ad med at lave undersøgelser. Ved at se, hvordan andre har grebet forskellige problemstillinger an, har nye generationer af fuglekiggere lært, hvordan indsigt og fordybelse giver stor glæde og indhold i fuglekiggeriet – og giver DOF troværdighed og faglig styrke.

Foreningen har givetvis aldrig stået fagligt stærkere end nu. Vi har hele fem biologer ansat, der bl.a. kører en række superflotte professionelle projekter med punkttællinger overalt i landet, overvågning af vores bedste fuglelokaliteter og indsamling af observationer af vore sjældne ynglefugle. Men stimuleringen af bredden og engagementet blandt amatørornitologerne er ikke gjort med nok så mange professionelle projekter i DOF-regi. Her er deltagerne mest 'arbejdsbier', der ikke selv lærer at lave en analyse eller gå ind i litteraturen om emnet. Så selv om der aldrig har været flere dygtige feltornitologer i DOF, end der er nu, og mange af dem yder en kæmpeindsats i vores faglige projekter, så har antallet af rapporter og bearbejdningsudført af amatørornitologer været for nedadgående i mange år. Tænk blot på, at der f.eks. ikke er kommet en eneste bearbejdning af de mange års registreringer i Hellebæk eller årtiers observationer på Skagen. Det burde jo være rene lækkerbiskener for en amatørornitolog.

Stærkt fagligt fundament

En af de væsentligste kvaliteter ved DOF er, at vi har formået at holde sammen på hele det fugleinteresserede segment af naturinteresserede danskere. Det har de for længst sat overstyr i de fleste andre

lande, hvor fagfolkene føler sig hævet over fuglekiggerforeningerne. Nøglen, der skal få fagfolkene til at føle sig hjemme i DOF, er igen i høj grad DOFT og det faglige miljø i foreningen, og vi skal til stadighed pleje gode faglige relationer til det øvrige ornitologiske miljø i Danmark.

Et fagligt miljø skal plejes på samme måde som kunst og anden kultur. Den næsten verdensomspændende beundring og succes, som dansk film nyder i disse år, er et resultat af en god statsfinansieret filmskole og en rundhåndet støtte til unge talenter. Videnskab og kultur har aldrig kunnet betale sig selv. Før i tiden var det mæcener, i dag er det i højere grad offentlige kasser, fonde og foreninger, der sørger for, at nogen kan hæve sig op til det sublime til berigelse for os alle. Lokkemaden for en ung ornitolog er den frydefulde opfyldelse af den ambition, det er en dag at kunne publicere sine resultater f.eks. i DOFT.

Som nævnt ovenfor, og som det er fremgået af flere af dette jubilæumsnummers essays, har DOF i forhold til sin størrelse en enestående stor naturpolitisk indflydelse. Det har vi i kraft af vores faglighed. Men vi skal ikke tro, at vi er usårliche. Der bliver konstant sat spørgsmålstejn ved kvaliteten af vores faglige udtalelser, og vi skal hele tiden være på vagt mod letkøbte udmeldinger, som har for ringe faglig underbygning. Det kan vi kun, hvis vi opretholder tilstrækkelig respekt for den faglige standard hos os selv og vores bidragydere. Det faglige miljø i DOF skal konstant udfordres af os selv og vores samarbejdspartnere. Ikke mindst standarden af DOFT er afgørende for den respekt – eller mangel på samme – som der er på universiteter og sektorforskningsinstitutioner. Der hviler et stort ansvar på os alle for at sikre en høj standard i foreningens faglige arbejde, og for at stimulere hele vækstlaget af engagerede amatørornitologer. Det kommer ikke af sig selv.

Kongresser og internationale møder

DOF har afholdt forbausende få internationale møder og konferencer. Højdepunktet var givetvis i 1926, hvor vi var værter for den 6. internationale ornitologkongres i København (billedet). Det sker nok aldrig igen, da en international ornitologkongres i dag tiltrækker mere end tusind deltagere, og selv dengang blev kongresberetningen udgivet i Tyskland (Steinbacher 1929).

Vi har også været værter for to nordiske ornitologiske kongresser i hhv. Vester Vedsted i 1981 (Fjeldså & Meltofte 1983) og Skive i 1990 (Madsen 1993), men disse kongresser er ophørt efter at hvert nordisk land nåede at organisere to kongresser.

Herudover har vi været værter for et europæisk fuglebeskyttelsesmøde i Karlslunde i 1980.

Det er vist alt!

Fjeldså, J. & H. Meltofte (red.) 1983: Proceedings of the Third Nordic Congress of Ornithology, 1981. – Dansk Ornitologisk Forening & Zoologisk Museum (240 pp.).

Madsen, J. (red.) 1993: Proceedings of the Seventh Nordic Congress of Ornithology, 1990. – Ministry of the Environment, National Environmental Research Institute (136 pp.).

Steinbacher, F. 1929: Verhandlungen des VI. Internationalen Ornithologen-Kongresses in Kopenhagen 1926. – Berlin (640 pp.).